

Nr 116.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1954/55 till vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under elfte huvudtiteln, punkten 196, föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet för budgetåret 1954/55 beräkna ett förslagsanslag av 3 830 000 kronor, varav 537 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Därefter har Kungl. Maj:t i propositionen nr 176, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 12 mars 1954, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna av departementschefen förordade grunder för ersättningar till befattningshavare vid polisväsendet samt för statsbidrag till polisdistriktens telefon- och telegramkostnader, *dels ock* till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor, därav 735 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Anslaget är i gällande riksstat uppfört med 3 500 000 kronor, varav 385 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

I huvudsak bestrides från förevarande anslag stats- och reservpolisens resekostnader och traktamenten, statsverkets kostnader för reseutgifter till polispersonalen i vissa polisdistrikt samt statsbidrag till vissa polisdistrikt på landsbygden för telefon- och telegramkostnader. Gällande bestämmelser rörande förevarande ersättningar återfinns i kungörelsen den 24 november 1932 (nr 533) angående vissa ersättningar åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet m. m., i det följande benämnd ersättningskungörelsen.

Genom lagen den 5 juni 1953 (nr 442) angående ändring av lagen om polisväsendet i riket har möjliggjorts för vissa städer samt för köping att bilda gemensamt polisdistrikt med landskommun. Bestämmelserna härom har satts i kraft från och med den 1 januari 1954 genom kungörelse den 18 december 1953 (nr 726) men samtidigt har förordnats, att länsstyrelses beslut om sådant gemensamt polisdistrikt icke må gälla tid före den 1 juli 1954. Anledningen härtill har bl. a. varit, att frågorna om statsverkets deltagande i kostnaderna för polispersonalens resor samt om statsbidrag till telefon- och telegramkostnader i sådana polisdistrikt först måste lösas.

Kungl. Maj:t har den 12 februari 1954 på chefens för civildepartementet hemställt framlagt proposition (nr 75) angående polispersonalens avlöningsförmåner m. m., vari hemställas om bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda ett statligt avlöningsreglemente för polispersonalen i riket. Enligt förslaget skall angående ersättning till polisman vid förrättning och tjänsteresa gälla vad därom stadgas i allmänna resereglementet och i särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter. Grunderna för fördelningen mellan staten och polisdistrikten av dessa ersättningar kommer att behandlas i det följande.

Sedan Kungl. Maj:t den 7 juli 1950 uppdragit åt landssekreteraren Otto Rosengren att såsom sakkunnig verkställa översyn av bestämmelserna rörande ersättning åt befattningshavare vid polis- och åklagarväsendet för utgifter i samband med tjänsteresor och därmed sammanhängande spörsmål, har denne med skrivelse den 10 september 1951 avlämnat ett principbetänkande i ämnet. I detta betänkande behandlas även frågan om fördelningen av resekostnader m. m. mellan staten och polisdistrikten.

Betänkandet har varit föremål för remissbehandling.

En redogörelse för betänkandet finnes införd i statsrådsprotokollet (s. 3—7). Till denna redogörelse får utskottet hänvisa.

Departementschefen anför i huvudsak följande.

Under förutsättning av bifall till det förslag om införande fr. o. m. den 1 juli 1954 av ett statligt lönerreglemente för polispersonalen, som förelagts årets riksdag, kommer ersättning till polispersonalen vid förrättning och tjänsteresa att utgå enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet och i anslutning därtill utfärdade föreskrifter.

Härmed blir fastslaget i vilken utsträckning polispersonalen skall ersättas för resekostnader. Det av den sakkunnige framlagda förslaget om ändrade ersättningsbestämmelser är alltså icke längre aktuellt i denna del. Här är endast fråga om fördelningen mellan staten och polisdistrikt av de reseersättningar, som skall utgå till polismännen.

Såsom framgått av den lämnade redogörelsen för gällande bestämmelser om ersättning för polisens resekostnader bestrider statsverket f. n. dessa kostnader för polispersonal i städer och köpingar i princip endast då fråga är om tjänstgöring utom anställningsområdet. För personalen i övriga landsbygdsdistrikt svarar statsverket även för resekostnader inom anställningsområdet i den mån polismännen författningsenligt är berättigade till ersättning härför. För de resor staten icke betalar har städer och köpingar själva att svara. Landskommunerna torde icke ha annan skyldighet att ersätta polispersonalens resor än den, som inrymmes i stadgandet i 8 § polislagen om polisdistrikts skyldighet att i erforderlig utsträckning ombesörja materiel och övriga anordningar för polisväsendet. Därest behov av trafikmedel av något slag föreligger, kan alltså av polisdistriktet utkrävas skyldighet att tillhandahålla denna materiel. På landsbygden regleras detta

i allmänhet på så sätt, att ett visst årligt belopp tillerkännes polismannen mot skyldighet att anskaffa och i tjänsten bruka, vanligen cykel och skidor, men i viss utsträckning också båt eller bil. Polisdistrikten har dock avtalsvis förbundit sig att gottgöra fjärdingsmännen för deras resekostnader i polisärende i den mån ersättning icke lämnas av statsmedel.

Ersättningsreglernas utformning har i stor utsträckning påverkats av den i polislagen enligt dess lydelse före den 1 januari 1954 gällande fördelningen av poliskostnaderna mellan staten och kommunerna. Före nämnda dag gällde sålunda, att städer och regelmässigt även köpingar var skyldiga att själva bekosta sitt polisväsen. Emellertid har i huvudsak alla städer med mindre än 10 000 invånare samt köpingar fr. o. m. detta års ingång tillförsäkrats allmänt statsbidrag till lönekostnader för polisen i likhet med vad tidigare gällt endast för landskommunernas del.

Med hänsyn till grunderna för de nuvarande reglerna om ersättning för resekostnader kan skäl anföras, för att staten nu borde ersätta de statsbidragsberättigade städerna och köpingarna för resor i samma utsträckning som skall gälla för landskommunerna. En generell bestämmelse av sådant innehåll vill departementschefen dock icke förorda, bl. a. av det skälet att resekostnaderna för städer och köpingar alls icke är så betungande som i landskommunerna, där personalen på grund av tjänstens natur i stor utsträckning måste befinna sig på resande fot för att över huvud taget kunna fullgöra sina åligganden. Däremot föreslås, att sådan stad eller köping, som gemensamt med landskommun bildar polisdistrikt, skall erhålla bidrag till resekostnader enligt samma grunder, som skall gälla för landskommun. Utan en sådan regel skulle tillämpningen av bidragsreglerna komma att vålla svårigheter. Av samma skäl föreslås, att avseende icke skall fästas vid om staden eller köpingen är berättigad till statsbidrag med 50 procent eller med endast 25 procent av kostnaderna för polispersonalens avlöning.

Någon säker beräkning av den nuvarande relationen mellan statens och polisdistriktens utgifter för polismännens på landsbygden kostnader för resor är icke möjlig att åstadkomma utan omfattande och tidsödande undersökningar. Man torde emellertid kunna antaga, att på staten faller grovt räknat $\frac{5}{100}$ och på polisdistrikten $\frac{1}{100}$ av dessa kostnader. Härutöver kommer på polisdistrikten ersättningar till polismännen för hållande av bl. a. cykel och skidor.

Verkningarna i ekonomiskt avseende av de nya reglerna om ersättning till polismännen för resekostnader kan icke förutses. Sannolikt kommer de emellertid att medföra en ökning av dessa kostnader, i varje fall, då det gäller vidsträckta polisdistrikt på landsbygden. Det synes obilligt och ägnat att motverka intresset av att bilda större polisdistrikt, om denna ökning fick bestridas av landsbygdsdistrikten själva. Överhuvudtaget bör det icke komma ifråga att på denna punkt sätta kommunerna i sämre ställning än

f. n. Då vid sådant förhållande endast en ringa kvotdel av kostnaderna skulle falla på polisdistriktet, vill departementschefen i enkelhetens intresse förorda, att staten helt svarar för dessa resekostnader i polisdistrikt, som helt eller delvis består av landskommuner. Härigenom vinnes också, att kommunerna helt frikopplas från ersättningsfrågan, som i stället bör underkastas en saklig prövning av vederbörande statliga myndigheter. Det erinras dock om att bestämmelsen i 8 § polislagen, som bl. a. ålägger polisdistrikt att i erforderlig utsträckning anskaffa trafikmedel, fortfarande skall gälla. Såsom framgår av ett uttalande i propositionen nr 75/1954 bör polisdistrikt, som icke tillhandahåller polisman cykel och skidor, tillerkänna honom visst årsbelopp för slitage på egen cykel och egna skidor. Ett liknande system tillämpas redan nu av flera polisdistrikt. För dessa ersättningar till polismännen bör polisdistrikten med hänsyn till angivna åliggande i polislagen icke erhålla någon gottgörelse av staten.

Enligt nu gällande ersättningsbestämmelser har polisdistrikt, som anskaffat t. ex. motorfordon för polisväsendets behov, rätt till ersättning för kostnader för sådana resor med fordonet, som enligt bestämmelserna i 5 § ersättningskungörelsen skall ersättas av statsmedel. Såsom framgår av stadgandet utgår f. n. icke ersättning för användning av sådant fordon för den normala övervakning av allmän ordning och säkerhet, som i avsevärd utsträckning bedrivs i de större polisdistrikten genom patrullering i distriktens tillhöriga bilar. Enligt departementschefens mening bör i huvudsak motsvarande ordning gälla även i fortsättningen.

Departementschefen upptager därefter till behandling några särskilda frågor, som hör samman med statens deltagande i kostnaderna för resor.

Av propositionen nr 75/1954 framgår, att polisman, som fullgör exekutionsbiträdesverksamhet, vid resa för sådant ändamål skall vara berättigad till reseförmåner enligt polislönereglementet endast under förutsättning att han avstått från den honom enligt uppbördsförordningen tillkommande restavgiften, som utgör två procent av indrivet belopp. Bl. a. med hänsyn till att ställning vid propositionens framläggande ännu icke tagits till frågan om grunderna för resekostnadernas fördelning har i propositionen endast uttalats, att restavgiften i sådant fall skall indragas. I konsekvens med departementschefens förslag om resekostnadernas fördelning mellan staten och polisdistrikten bör restavgiften härvid helt tillfalla kronan. Då polismän med exekutionsbiträdesverksamhet i dessa fall enligt 64 § uppbördsförordningen äger uppbära restavgifter, torde i administrativ väg bestämmelser få meddelas, som medför, att restavgifterna inlevereras till statsverket.

Vad härefter gäller statens andel i resekostnader för personal i andra polisdistrikt än dem, för vilka staten enligt det föregående helt bör bära kostnaderna, föreslår departementschefen i sak icke någon ändring av nuvarande regler, vilket innebär att staten i princip endast skall ersätta resor

utom polisdistriktet. Att staten även i fortsättningen skall bestrida resekostnader för stats- och reservpolisen samt för övrig i 4 § ersättningskungörelsen avsedd personal är självfallet.

Bestämmelserna i ersättningskungörelsen om ersättning av statsmedel för sådana särskilda utgifter, som polisman utöver kostnader för eget behov i vissa fall fått vidkännas, anses böra bibehållas i sak oförändrade.

Vad härefter gäller statsbidrag till vissa telefon- och telegramkostnader så utgår f. n. sådana bidrag endast till polisdistrikt på landsbygden. Bidraget utgår med hälften av sådant polisdistrikts kostnader för abonnemangs-, inträdes-, flyttnings- och hyresavgifter för ledning, medan kostnaderna för särskild utgift för telefonsamtal, varmed i huvudsak torde avses rikssamtal, och telegram ersättes helt.

Särskild anledning föreligger för att bidraget i fortsättningen bör utgå med samma procenttal för alla statsbidragsberättigade telefonkostnader. Inom televerket pågår nämligen sedan någon tid omläggning av debiteringssystemet på sådant sätt, att kostnader för automatiskt kopplade rikssamtal icke utan mycket stora svårigheter kan skiljas från de kostnader för lokalsamtal, som bör hänföras till abonnemangsavgifter i ersättningskungörelsens mening. För att i viss mån kompensera staten för dess ökade utgifter för polisens resekostnader föreslås, att i fortsättningen statsbidrag skall utgå med hälften av *samtliga* telefon- och telegramkostnader i de polisdistrikt, som utgöres av landskommuner. Med dessa distrikt anses av praktiska skäl böra jämföras varje polisdistrikt, vari ingår landskommun, alltså även i den mån stad eller köping ingår i distriktet.

Bidragsbortfallet för landsbygdens polisdistrikt och därmed utgiftsminskningen för statsverket genom den nu föreslagna ordningen för statsbidrag till telefon- och telegramkostnader i sådana polisdistrikt kan icke nu beräknas. Departementschefen anser sig dock ha fog för det uttalandet, att bidragsbortfallet icke kommer att uppgå till dessa kommuners nuvarande utgifter för polispersonalens resekostnader.

Gällande bestämmelser om ersättning för vissa telekostnader till polismän i städer och köpingar föreslås skola bibehållas i sak oförändrade.

Departementschefen övergår härefter till att behandla anslagsbehovet till Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m. för budgetåret 1954/55.

För budgetåret 1953/54 har anslaget såsom ovan nämnts uppgått till 3 500 000 kronor, varav 385 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen. Nettoutgiften å anslaget har för budgetåret 1952/53 varit ca 3 440 000 kronor. Anslaget anses med hänsyn till de föreslagna ändrade grunderna samt till följd av förstärkningen av statspolisen böra uppräknas till 4 700 000 (+ 1 200 000) kronor. Med hänvisning till vad härom anförts i dels den på hemställen av chefen för finansdepartementet framlagda propositionen nr 112/1954, dels ock den på hemställen av departementschefen framlagda

propositionen angående förstärkning av ordningsstatspolisen m. m. anses å anslaget av automobilskattemedel böra avräknas 735 000 kronor.

Utskottet. De av departementschefen förordade grunderna för ersättningar till befattningshavare vid polisväsendet samt för förevarande statsbidrag synes utskottet innefatta en tillfredsställande kostnadsfördelning mellan staten och polisdistrikten. De torde också komma att ställa sig enkla i tillämpningen.

På grund härav och då anslagsberäkningen icke givit anledning till erinran hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) godkänna de grunder för *dels* ersättningar till befattningshavare vid polisväsendet, *dels ock* statsbidrag till polisdistriktens telefon- och telegramkostnader, som angivits av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 12 mars 1954;

2) till *Vissa ersättningar åt befattningshavare vid polisväsendet m. m.* för budgetåret 1954/55 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 700 000 kronor, därav 735 000 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Stockholm den 7 maj 1954.

På statsutskottets vägnar:

KARL WARD.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, Iwar Anderson, Näsgård, Leander, fröken Andersson, herrar Alfred Nilsson, Näsström, Pålsson, Birger Andersson, Ragnar Persson, Edvin Thun, Bergman och Sunne; samt

från a n d r a kammaren: herrar Ward, Malmborg i Skövde, Andersson i Malmö, Lindholm, Rubbestad, Åkerström, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Petterson i Degerfors, Jansson i Kalix, Kyling, Gustafsson i Stockholm, Birke, fröken Vinge och fröken Ager.